

MAD Politika Notu:

KENTTE İYİLİK HÂLİ VE
KATILIM

İDİL AKYOL KOÇHAN

MAD Politika Notu:
**Kentte İyilik Hâli ve
KATILIM**

Kasım 2024

Yazar

İdil Akyol Koçhan

Editör

Bahar Bayhan

Tasarım ve Dizgi

Alp Şerif Besen

Proje Ekibi

Bahar Bayhan, Sena Nur Gölcük

Yayınlayan

Mekanda Adalet Derneği

İdil Akyol Koçhan

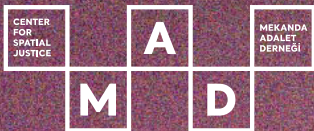
Şehir plancısı, akademisyen. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde çalışıyor. Planlama ve kentsel tasarım süreçlerinde katılım ve müzakere konularında çalışmalar yürütüyor.

Mekanda Adalet Derneği

Mekanda Adalet Derneği, kentsel ve kırsal mekanda daha adil, ekolojik ve demokratik süreçlerin/pratiklerin geliştirilmesine dair disiplinlerötesi çalışmalar yapar. Yenilikçi, nitelikli ve kamusal bilgiyi üretir, biriktirir ve paylaşır.

Kentte İyilik Hâli Projesi

Hollanda Krallığı Büyükelçiliği MATRA fonu tarafından desteklenen proje, kentlerde toplum sağlığı ve iyilik hâlini zedeleyen koşulları ortaya çıkarmayı, bu koşulların değiştirilmesi ve sağlığı ve iyilik hâlini destekleyen yaşam alanlarının oluşturulması için çözüm önerilerini ortaya koymayı hedefliyor.

Bu politika notu Hollanda Krallığı Büyükelçiliği MATRA fonu ile desteklenen proje kapsamında hazırlanmıştır. İçeriğinin sorumluluğu Mekanda Adalet Derneği'ne aittir. Hollanda Krallığı Büyükelçiliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

GİRİŞ

Yurttaşların içinde buldukları toplumu etkileyen kararlara ve faaliyetlere katılımı, OECD Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) tarafından bireylerin sağlık ve iyilik hâlini belirleyen temel parametrelerden biri olarak tanımlanır.¹ Katılımcı pratikler, bireylerin başka kişiler ve kurumlar ile ilişkilenerken birlikte hareket etmesine olanak yaratır. Bu süreç toplumsal güvenin temellerini atarken kurumlara duyulan güvenin artışı da sağlayarak iyi bir yaşam sürmeye katkıda bulunur.² Bireylerin, karar alma süreçlerine dahil olarak kendi geleceklerini tayin etme gücü yaşam memnuniyetini artırmanın yanı sıra demokratik yaşamın güçlendirilmesi ve kenti 'gönlümüzce' şekillendirebilmeyi de kapsayan kent hakkının hayata geçirilmesi adına da önemli bir koşul olarak değerlendirilir.³ Bireysel ve toplumsal iyilik hâline katkı sağlamanın ötesinde, katılımcı karar alma süreçleri, alınan kararlara duyulan aidiyeti güçlendirmekte; toplumsal müzakere süreçlerinde genellikle dışarıda bırakılan kırılgan gruplar ve insan-olmayan canlıların ihtiyaçlarının tespitinde önemli rol oynamakta ve farklı ihtiyaç ve sorunlara özgü çözümler üretilmesini sağlamaktadır.⁴

Katılım süreçleri, bir yönüyle, bireylerin yaşamlarını etkileyen kararlarda söz sahibi olarak daha iyi bir yaşamı birlikte kurabileceklerine dair inançlarını ve kente aidiyetlerini dolayısıyla da toplumun iyilik hâlini besleyen bir mekanizma olarak işler. Diğer yönüyle de, toplumsal meşruiyeti yüksek, verimli ve etkili kararlar alınmasını sağlayarak yerel demokrasiyi güçlendiren önemli bir araçtır.⁵ Bu bağlamda yerel yönetimlerin kent politikalarının belirlenmesi ve kentsel karar alma süreçlerinde dikkate alması gereken bir yöntemdir.

YEREL YÖNETİMLERİN KATILIM PRATİKLERİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

En basit ifadeyle bir karardan etkilenenlerin karar alma süreçlerine dahil edilmesi ve kararlara etki edebilmesi olarak tarif edilebilecek olan katılım son yıllarda Türkiye'deki yerel yönetimlerin gündeminde yer almaya başlayan bir olgu olarak karşımıza çıkar. Türkiye'de katılımcı yönetim anlayışı daha sık telaffuz edilirken anketler, çalıştaylar, forumlar gibi yöntemlerin kullanımı da giderek yaygınlaşmaktadır. Planlama çalışmaları, kamusal mekânlara dönük kararlar ve katılımcı bütçeleme gibi farklı konularda yürütülen süreçlerin yanı sıra özellikle stratejik planların hazırlık aşamasında düzenlenen mahalle toplantıları henüz gelişmekte olan bu alanın görece yaygın örneklerini oluşturur. Ancak yerel yönetimler açısından hâlâ yeni olan bu uygulamaların ne kadar etkili olduğu; etkin katılımı sağlama konusundaki 'başarısı' tartışmalıdır.

Mevcut deneyimler henüz oldukça basit düzeyde bir katılım anlayışının bulunduğu işaret etmekte; şeffaflık, kapsayıcılık, kararlara etki etme gibi etkin katılımı sağlamanın temel ilkelerinin uygulanmasına dair ciddi eksikler olduğunu göstermektedir.

Farklı belediyeler, hatta aynı belediyenin farklı birimleri tarafından yürütülen çalışmaların yaklaşımlarında büyük farklılıklar tespit edilebilirken baştan sona bütüncül bir biçimde tanımlanmış katılımcı süreç tasarımları yerine birbirinden bağımsız ve katılımcıların taleplerini ya da görüşlerini iletmesi ile sınırlı kalan, sürekliliği sağlanamayan uygulamalar öne çıkmaktadır.

Katılımcı süreçler yerine tekil 'katılım' etkinliklerinin tercih edilmesi ile birlikte çoğu sürecin nasıl başlayıp devam ettiği, hangi aşamada katılım sağlandığı, katılım ile amaçlananın ne olduğu ve elde edilen girdilerin kararları nasıl şekillendirdiği gibi temel konuların takip edilememesi de sorunun başka bir yanıdır. Katılımcılar hangi amaçla, sürecin hangi aşamasına dahil oldukları konusunda yeterli bilgi ve şeffaflığa sahip olmadıkları gibi sağladıkları katkının süreçte nasıl işlendiği, kararlara etki edip etmediği konusunda da aydınlatılmamaktadır.

Katılımcı yöntemlerin yere, konuya, ölçeğe kısacası bağlama özgü bütüncül bir çerçeve olmadan uygulanması, şeffaflıkla ilişkili sorunlarla birleştiğinde tüm bu çabaların 'göstermelik katılım' seviyesinde kalmasına neden olur.

Aynı yöntemin her yere ve konuya uygulandığı; etkin katılımı sağlamaktan uzak uygulamalar yaygınlaşırken kentlilerin kurumlara ve katılım süreçlerine olan inancı ve güveni de sarsılmaktadır. Diğer yandan toplumsal aktörlerin sürecin başından itibaren değil, belirli kararlar alındıktan sonra dahil edilmesi ve yukarıda bahsedilen şeffaf bilgi paylaşım süreçlerinin işletilmemesi de katılımcı yöntemlerin belirli kararları meşrulaştırma aracı olarak kullanıldığı algısını yaratmaktadır.

Katılım süreçlerinin nasıl tasarlandığı kadar kime yönelik tasarlandığı da önemlidir. İlgili tüm tarafların kapsayıcılık ilkesi çerçevesinde tespit edilmesinin yanı sıra özellikle kırılğan toplulukların süreçlere erişimi önündeki engellerin de hesaba katılması gerekir. Türkiye'deki katılım süreçlerinde kapsayıcılık ve erişilebilirlik ilkeleri genellikle gözden kaçırılmakta; nadir örneklerde⁶ kadınların ve çocukların katılımını sağlamaya dönük özel yöntem ve araçlar geliştirildiğine rastlanmaktadır. Bu durum toplumsal cinsiyet perspektifinin yanı sıra etnik, sınıfsal ve kültürel açıdan farklı sorunlar ve ihtiyaçlara sahip kırılğan gruplar açısından oldukça dar bir bakış açısına işaret eder.

Kapsayıcılık yalnızca bireyler değil örgütlü sivil toplum bileşenleri açısından da sağlanması gereken bir ilkedir. Bu aktörlerin tespiti ve dahil edilmesi daha kolay olsa da Türkiye'deki katılım kültürünün çatışmadan

kaçınan yapısı sonucu karşıt görüşlü birey ve gruplar süreçlerin dışında tutulabilmektedir. Tepeden inme kentsel dönüşüm projelerine ya da doğal alanların tahribatına karşı oluşan taban örgütlenmelerine yönelik olarak sıklıkla benimsenen bu tutum, karar verici kurumlar ile diyalog yolları açılrsa da bu grupların sürece dahil edilmemesine neden olur. Ancak bu yaklaşım mevcut anlaşmazlıkların müzakere süreçleri ile çözülmesinin önünü kapatarak çatışmayı daha da derinleştirir.

Kamu yararını tesis etmekle yükümlü yerel yönetimlerin kamu yararına olacak kararları üretmesi ancak konunun ilgilileri ile toplumsal müzakere süreçlerini işletmesi yoluyla sağlanabilir.

Bu anlamda yerel yönetimlerin vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşları ile mevcut ilişki kurma biçimlerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplumsal aktörlerin yalnızca taleplerini ya da sorunlarını ilettiği tek yönlü iletişim biçiminin; tarafların aynı masada, eşitler olarak tartıştığı, karar alma sürecinin bir parçası olduğu ve işbirliği içerisinde çözüm ürettiği bir biçime evrilmesi gerekmektedir.

Yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılım konusunda önemli başlıklardan bir diğeri de yasal çerçevedir. Yerel yönetimlerin uygulamalarını düzenleyen yasal altyapı katılımdan bahsetse de hangi düzeyde, nasıl bir katılım süreci işletilmesi gerektiği konusunda büyük belirsizlikler içeren bir yapıya sahiptir. Örneğin 5393 sayılı Belediye Kanunu belediyeleri "belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan" yapılar olarak tanımlarken belediyelerin kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurması ve

hizmetlerini mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütmesi gerektiğini belirtir. Yine aynı kanun hemşehri hukuku çerçevesinde niversiteler, sivil toplum kuruluşları ve uzmanların katılımı ile çalışmalar gerçekleş-tirilmesinin önemini vurgular. Bu süreçlerin nasıl yürütüleceğine dair net yönlendirmeler içermeyen bu çerçeve katılımcı uygulamaları anmaktan öteye geçememektedir.

Planlama süreçlerine katılımı “esas” olarak tanımlayan Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği ise katılım yöntemlerine değinir. Plan hazırlık süreçlerinde katılımı sağlamak üzere “anket, kamuoyu yoklaması ve araştır-ması, toplantı, alıştay, internet ortamında duyuru ve bilgilendirme gibi yöntemler kullanılarak kurum ve kuruluşlar ile ilgili tarafların görüşlerinin alınması” gerektiğini belirten yönetmelik katılımı bütüncül bir sü-re olarak değil, münferit yöntemler üzerin-den ele alan dar bir bakış açısı sunmaktadır. Mevzuatın muğlak ve dar kapsamının katı-lımcı uygulamaları engellemese de kurum-ların takdiri ve isteğine bağlı hâle getirmesi hem bir sorun hem de bir potansiyel olarak değerdendirilebilir. Bu noktada asıl problem yerel yönetimlerin kendi uygulamaları ve iç tüzüklerinde bu bakış açısını geliştirecek açılımlar gerekleştirmemesidir.

Yerel ölçekte demokratik katılımın sağ-lanması açısından yasal çerçevenin tanımla-dığı nadir mekanizmalardan biri olan kent konseylerinden de bahsetmek önemlidir. Kent Konseyi Yönetmeliği'ne göre belediye teşkilatı olan yerlerde yerel seçimleri izleyen 3 ay içerisinde kurulması öngörülen konsey-ler kentsel kararların katılımcı bir biçimde alınmasını destekleyen; kent yönetiminin katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi ilke-lerle uygulanmasına katkıda bulunan yapılar olarak kurgulanmıştır. Ancak kent konsey-lerinin pek çok belediyede aktif olmaması;

var olan konseylerin ise varlığı ve faaliyetleri hakkında yurttaşların yeterince bilgi sahibi olmaması düşük bu mekanizmaların etkin kullanımının önündeki temel engellerdir. Öte yandan konseylerin yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine nasıl dahil edileceği konusundaki belirsizlik ve alınan kararları uygulamaya geçirme konusundaki kısıtlı yet-kileri kent konseylerini de yerel yönetimin takdirine bağımlı hâle getirmektedir.

POLİTİKA ÖNERİLERİ

Yerel yönetimler açısından katılım, etkin ve verimli hizmet sunumunun sağlanması, kentsel yaşam kalitesini arttırılması ve toplumsal iyilik hâlinin güçlendirilmesinde elzem bir başlık olarak karşımıza çıkar. Türkiye’de henüz gelişmekte olan bu alana yönelik yapılan değerlendirmeler başta katılım kültürü ve anlayışının geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kentlileri karar alma süreçlerine aktif bir biçimde dahil edecek etkin bir katılım anlayışının kurulması ve katılımcı karar alma süreçlerinin kurumsallaşması için yerel yönetimlerin hayata geçirebileceği politikalar aşağıda sunulmuştur.

- ▶ Etkin katılım konusunda kurumsal kapasiteyi güçlendirecek adımlar atılmalıdır. Yönetim kadrolarını da kapsayacak şekilde mevcut personel etkin katılımın nasıl sağlanacağı, ilkeleri ve faydaları konusunda bilgilendirilmelidir.
- ▶ Kurumların katılım yaklaşımları ve uygulamaları stratejik planlar gibi yasal, bağlayıcı ve herkese açık belgelere dahil edilmeli ve kayıt altına alınmalıdır. Katılımın ‘anıldığı’ stratejik planlarda sıkça kullanılan toplantı sayısı, katılımcı sayısı gibi salt niceliksel göstergeler yerine sosyal etki değerlendirmesi, süreçlerden memnuniyet ya da katılım düzeyi algısı gibi etkin katılımı ölçme ve değerlendirmeye dönük göstergeler geliştirilmesi faydalı olacaktır. Katılımcı süreç çalışmalarının stratejik planlarda yer alması bu süreçlere kaynak ayrılmasını da sağlayacak; katılımcı süreçlerde sıkça karşılaşılan bütçe ve insan kaynağı yetersizliği sorunlarının aşılmasına yardımcı olacaktır. Benzer şekilde yerel yönetimlerin tüm birimleri açısından katılımcı süreç çıktılarını bağlayıcı hâle getirecek yasal belgeler üretilebilir. Karar alma süreçlerinin katılımcı biçimde yürütülmesine yönelik protokollerin devreye sokulması ya da ihale doküman-

larının katılımcı süreçleri içerecek şekilde hazırlanması bu doğrultuda kullanılabilir farklı araçlardır.

- ▶ Her yerel yönetim katılımcı süreçlerin yürütülebilmesi için kendi özgün koşulları içerisinde nasıl bir kurumsal organizasyonun uygun olduğuna karar vermelidir. Kurumun ölçeğine göre ayrı bir “Katılım Birimi” kurulabilir; mevcut yapı içerisinde bir birime sorumluluk verilebilir ya da katılımcı sürece konu edilecek alan/konuda yetki sahibi birimlerden temsilcilerin yer aldığı bir ekip oluşturulabilir. Kurum içerisinde katılımcı bir süreci yürütebilecek kapasitenin bulunmadığı ya da kamuoyu ile arabuluculuk süreci işletilmesi gereken durumlarda bağımsız, uzman ekipler de süreç yönetimi için görevlendirilebilir.
- ▶ Başarılı katılım süreçleri için sürecin çıktılarını uygulamaya koyacak siyasi iradenin varlığı temel bir gerekliliktir. Bu doğrultuda karar verici düzeyindeki yönetim kadrolarının desteği sürecin en başından alınmalı; mümkünse katılımcı süreç çıktılarının dikkate alınarak kararlara yansıtılacağına dair beyanlar resmi olarak paylaşılmalıdır.
- ▶ Yerel yönetimlerin kentlilerle diyalogunu düzenli kılacak yöntemler ve araçlar tasarlanmalıdır. Yalnızca şikayet ya da sorun toplamaya dönük iletişim biçimi karşılıklı müzakereye izin verecek bir biçime evrilmelidir. Rutin mahalle toplantıları, vatandaş meclisleri, gündem belirleme toplantıları gibi yöntemler toplumsal aktörlerin yerel yönetimlerle ilişkilerini güçlendirmenin yanı sıra yereldeki sorunları ve öncelikleri tespit etme konusunda da fayda sağlayacaktır. Bu araçların sürekli kılınması, elde edilen çıktılarının raporlanması, erişilebilir bir

dille paylaşılması ve takibinin sağlanması karşılıklı güvenin inşa edilmesi açısından önemlidir.

- ▶ Toplumsal aktörler ile işbirliğini sağlayacak yeni mekanizmalar inşa edilmelidir. Sürecin tamamı ya da belirli aşamaları yerel yönetimin yanında sivil toplum aktörlerinin de yer aldığı gruplar tarafından yürütülebilir. Bu doğrultuda konu ya da yer özelinde görev alacak çalışma grupları (*task force*) oluşturulabilir. Örneğin bir mahallede düzenlemeye konu olacak bir kamusal mekân sözkonusu olduğunda farklı ihtiyaçları tespit etmek, yerelin bilgisini kararlara yansıtmak ve hatta birlikte tasarlamak için yerel komiteler ya da çalışma grupları kurulması düşünülebilir. Yerel yönetim, sivil toplum ve ilgili vatandaş ve kurum temsilcilerinden oluşabilecek bu yapılanmaların düzenli ve şeffaf iletişim süreçlerini kurgulaması önemlidir.
- ▶ Kent konseyleri yerel yönetimlerin yürüteceği katılımcı süreçlerin doğal bir aktörü sayılmalı ve etkin görev alması sağlanmalıdır. Bunun için kent konseyi, yerel yönetim ve toplum arasındaki süreçlerin nasıl yürütüleceği net bir biçimde tarif edilmeli; kent konseylerinin yetki ve sorumluluk alanları etkin katılımı sağlayacak biçimde tanımlanmalıdır. Son yıllarda özellikle stratejik plan hazırlıklarında kent konseylerinin önemli bir aktör olarak görev aldığı katılımcı bütçeleme çalışmalarının yanı sıra vizyon belirleme çalışmaları, topluluk panelleri gibi çeşitli yöntemler kent konseylerinin organizasyonu ile gerçekleştirilebilir.
- ▶ Farklı mekanizmalar ile katılım repertuarı genişletilirken her katılım süreci özgün ve bütüncül bir yaklaşımla tasarlanmalıdır.

- Her süreç özelinde katılım yaklaşımı, sağlanması hedeflenen katılım düzeyi ve dahil olacak paydaşlar farklılaşacağından her yere uygulanabilen tek bir 'katılım reçetesinden' bahsetmek mümkün değildir. Örneğin bir yerleşmenin plan kararlarının katılımcı bir yaklaşımla üretilmesine yönelik bir süreç ile bir mahallede ihtiyaç duyulan hizmetlerin tespit edilmesini amaçlayan bir sürecin farklı yaklaşımları ve yöntemleri gerektireceğinin farkında olunmalıdır. Birinde geniş bir topluluğun teknik bir araç olan planlar hakkında bilgilendirilmesi ve mekânsal karar üretmeyi sağlayacak yöntemlerin uygulanması sürecin omurgasını oluşturabilirken diğerinde daha küçük bir grupla ihtiyaç tespit etmeye ve önceliklendirme yapmaya olanak sağlayacak bir kurgu geliştirilmesi uygun olabilir.
- ▶ Süreç tasarlanırken konuya, kapsama, ölçeğe ve toplumsal yapıya uygun çoklu yöntemler tercih edilmeli; süreçlerin uygulanması için yapılacak organizasyonda zaman aralıkları ve mekânlar katılımcı profili göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Örneğin hafta içi mesai saatlerinde ya da ulaşımı zor mekânlarda planlanan katılım etkinlikleri katılımcı sayısını ve çeşitliliği olumsuz etkileyebilir. Ya da kadınların rahat / güvenli hissetebileceği kahvehaneler gibi mekânların seçilmesi kapsayıcılığı zedeleyici sonuçlar doğurabilir. Bu doğrultuda özellikle dezavantajlı grupların erişimini sağlamaya dönük planlamalar yapılmalı; gerekiyorsa belirli gruplara yönelik farklı yöntemler kullanılmalıdır. Benzer şekilde çevrimiçi yöntemlerin potansiyelleri ve kısıtları göz önünde bulundurularak yüz yüze yöntemler ile harmanlanarak kullanılması sağlanabilir.
 - ▶ Karar alma süreçlerinin olabildiğince erken aşamalarında katılım sağlanması hedeflenmeli; anlamlı ve etkin bir katılım sürecinin yürütülmesi için gerekli olan yeterli zaman sağlanmalıdır. Özellikle ana kararlar henüz alınmadan önce, mümkün olduğunca erken aşamalarda katılım sağlanması kurumlara ve süreçlere duyulan güveni artıracaktır. Katılımcı süreç öncesi ya da sırasında alınmış kararlar var ise şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesi çerçevesinde açıklıkla ve gerekçeleriyle birlikte paylaşılması sağlanmalıdır.
 - ▶ Katılımcı süreçlerin önemli bir aşamasının katılımcıların bilgilendirilmesi olduğu unutulmamalı; katılımcıların sürece ve yönetime dair yeterli bilgiye sahip olması sağlanmalıdır. Katılımcı sürecin en başından itibaren sosyal medya, basılı materyaller, internet sitesi gibi farklı ortamlar iletişim ve bilgi verme amacıyla kullanılmalı; sürecin tamamının takip edilebileceği sosyal medya hesapları ya da internet sayfalarının oluşturularak güncellenmesi sağlanmalıdır. Bilgilendirme, sürecin her adımında devam ettirilmeli; katılım sağlamaya dönük herhangi bir etkinlikte sürecin amacı, kapsamı, hangi aşamada bulunduğu ve ne elde edilmek istendiği açıklıkla aktarılmalıdır. Öte yandan, bilgi verme safhasında kullanılacak içerik ve teknikler katılımcı profili göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Bilginin yaş grupları, eğitim düzeyi gibi temel kriterlerin yanı sıra gerekiyorsa farklı dillerde hazırlanarak sunulması kapsayıcılığı ve toplumsal çeşitliliği artıran faktörlerdir.
 - ▶ Katılımcı süreçler her zaman geri bildirim, izleme ve değerlendirme mekanizmaları ile bir bütün olarak düşünülmeli ve tasarlanmalıdır. Katılım etkinlikleri

sonrası değerlendirme anketleri ile geri dönüş alınması görece yaygınlaşan bir uygulama olsa da sürecin bütüncül bir biçimde değerlendirilmesini sağlayamamaktadır. Bunun için sürecin başından itibaren yerel yönetim harici tarafları da içeren (vatandaş, kent konseyi ve sivil toplum temsilcileri gibi) izleme komiteleri oluşturulması; izleme sürecinin nasıl işletileceğinin belirlenmesi ve sonuçlarının şeffaflıkla paylaşılması önemlidir.

- Etkin katılımı sağlamaya dönük tüm bu uygulamaların yasal altyapısının oluşturulması hedeflenmelidir. Kanun ve yönetmelikler ölçeğinde değişiklikler yerel yönetimlerin yetki alanlarını aşsa da iç tüzüklerde yapılacak düzenlemeler katılımcı süreç ve mekanizmaları bağlayıcı ve kalıcı kılarak kurumsallaşmasına katkı sağlayacaktır.

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN KATILIMCI SÜREÇ GELİŞTİRME ADIMLARI

01

Alan / sorun / mesele tespit edilmeli; sınırları tanımlanmalı; katılımcı süreç ile elde edilmek istenenlerin çerçevesi net bir biçimde çizilmelidir. Katılım ile taraflara danışılarak yalnızca bilgi almanın mı amaçlandığı, yoksa işbirliği yapma gibi ileri katılım düzeylerinin mi hedeflendiğine karar verilmelidir. Burada karar alma sürecinde katılımcı bir yaklaşım geliştirmenin uygun olup olmadığı da sorgulanmalıdır. Elde edilecek çıktıların kararları etkileme, kararlara temel oluşturma şansı bulunmuyorsa katılımcı bir süreç yürütme motivasyonu yeniden düşünülmelidir.

02

Kurum içi destek ve koordinasyonu sağlayacak yöntem ve yapı belirlenmelidir. Öncelikle kurum içerisindeki sorumlu ve ilgili birimler tespit edilmeli; özellikle sürecin hayata geçirilmesinde yetki sahibi olan birim ve kişilerin desteğini sağlamak için girişimlerde bulunulmalıdır. Kurumun ölçeğine ve kapasitesine bağlı olarak sürecin işletilmesinden, kurum içi ve kurum dışı paydaşlarla koordinasyonun sağlanmasından sorumlu ekip belirlenmelidir. Sürecin ilerleyen aşamalarda kesintiye uğramaması

için ilgili paydaşlarla düzenli olarak bilgi ve fikir paylaşımında bulunulması önemlidir.

03

Katılım süreci baştan sona bütüncül bir biçimde tasarlanmalıdır. Sürecin adımlarını, katılım sağlama öngörülen paydaşları, hangi paydaşlarla hangi düzeyde ilişki kurulacağını, elde edilen bilginin kararlara nasıl yansıtılacağını ve izleme-değerlendirmenin nasıl yapılacağını içeren bir katılım süreci tasarımı oluşturulmalıdır.

04

Süreç özelinde paydaş analizi yapılmalıdır. Katılımcı sürecin amacına ve hangi düzeyde katılımın hedeflendiğine göre ilgili bireyler, gruplar ve kurumlar listelenerek süreçte nasıl rol alacakları belirlenmelidir. Konu ile ilgili yetki sahibi olanların yanı sıra süreçten doğrudan etkilenecek olanlar, dolaylı olarak etkilenecek olanlar, konu ile ilgili çalışan sivil toplum aktörleri ve uzmanlar gibi farklı paydaşlar detaylı bir biçimde tespit edilmelidir. Burada kapsayıcı ve eşitlikçi bir yaklaşım benimsenmesi önemlidir.

05

Kullanılacak yöntemler katılımcı profiline ve elde edilmesi planlanan çıktılarına uygun olarak seçilmelidir. Bilgilendirme, danışma ve işbirliği gibi farklı katılım düzeyleri farklı yöntemleri gerektirir. Bunun yanı sıra katılım yöntemlerinin belirlenmesinde katılımcı sayısı, yaş, eğitim, cinsiyet gibi demografik özelliklerin dikkate alınması gerekir. Farklı yöntemlerin birbirini nasıl tamamladığı, her birinin avantaj ve dezavantajları ve sürece dahil edilmesi zor olan kırılgan gruplara erişim, yöntem seçiminde değerlendirilmelidir.

08

Sürecin sonuçları kamuoyu ile paylaşılması ve katılım sürecinden elde edilenlerin kararlara nasıl yansıtıldığı gerekçeleriyle açıklanmalıdır.

06

Sürecin iletişim planı en baştan belirlenmelidir. İç ve dış paydaşlar, katılımcılar ve kamuoyu ile hangi mecralarda, nasıl iletişim kurulacağı şeffaflık, hesap verebilirlik, erişilebilirlik ve kapsayıcılık çerçevesinde düşünülerek planlanmalıdır. Bu kapsamda sürecin takip edilebileceği bir internet sitesi kurulabilir, paydaşlarla açık bir iletişimi sağlayacak araçlar oluşturulabilir. Sürecin içinde bilgilendirme amacıyla kullanılacak materyaller de bu ilkeler göz önünde bulundurularak anlaşılır ve erişilebilir bir biçimde hazırlanmalıdır.

07

Sürecin her adımında geri bildirim mekanizmaları işletilmelidir. Kullanılan yöntemlerin bulguları raporlanmalı ve paylaşılmalıdır. Bir önceki adımda tariflenen internet sitesi gibi mecralar, sürece sonradan dahil olan kişi ve kurumların da önceki adımlar hakkında bilgi sahibi olabilmelerini sağlayacaktır.

SONNOTLAR

- 1 OECD (2020). *How's life? 2020: Measuring well-being*. OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/9870c393-en>
- 2 Wallace, C. ve Pichler, F. (2009). "More Participation, Happier Society? A Comparative Study of Civil Society and the Quality of Life". *Social Indicators Research*, 93: 255-274. <https://doi.org/10.1007/s11205-008-9305-9>.
- 3 Helliwell, J. F. ve Putnam, R. D. (2005). "The social context of well-being". (Ed. F. A. Huppert, N. Baylis, B. Keverne), *The science of well-being* (s. 435-459) içinde. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198567523.003.0017>; Pacheco, G. ve Lange, T. (2010). Political participation and life satisfaction: a cross-European analysis. *International Journal of Social Economics*, 37(9): 686-702; Harvey, D. (2013). *Asi Şehirler*. Metis.
- 4 Irvin, R. ve Stansbury, J. (2004). Citizen Participation in Decision Making: Is It Worth the Effort?. *Public Administration Review*. 64, 55 - 65. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2004.00346.x>; Leadbeater, C. (2004). *Personalisation through participation: a new script for public services*. London: Demos; Sanoff, H. (2005). *Community participation methods in design and planning*. John Wiley & Sons.
- 5 Creasy, S. (2007). Introduction: Participation at the Core. (Ed. S. Creasy), *Participation Nation: reconnecting citizens to the public realm* içinde. Involve: London; Fung, A. (2015). Putting the public back into governance: The challenges of citizen participation and its future. *Public Administration Review*, 75(4), 513-522. <https://doi.org/10.1111/puar.12361>.
- 6 EKA Creative Studio, İBB Ulaşım Dairesi Başkanlığı, İTÜ İstanbulON Kentsel Hareketlilik Laboratuvarı, Maltepe Belediyesi ve Sokak Bizim Derneği ortaklığında geliştirilmiş olan "Toplu Taşımaya Ulaşan Kadın projesi- TOPUK"; İBB tarafından yürütülen Beyoğlu Senin sürecinde düzenlenen "Hayalimdeki Beyoğlu" çocuk atölyeleri ve Fikir ve Sanat Atölyesi Derneği (FISA) Çocuk Hakları Merkezi, Şehir Dedektifi ve Adıyaman Belediyesi işbirliğiyle gerçekleştirilen Hayat Parkı Oyun Alanı Tasarımı güncel örnekler olarak değerlendirilebilir.

MAD Politika Notu:
KENTTE İYİLİK HÂLİ ve KATILIM
İDİL AKYOL KOÇHAN

Web: mekandaadalet.org

E-posta: info@mekandaadalet.org

Telefon: +90 545 358 9581

Adres: Kemankeş Karamustafapaşa Mah.
Halil Paşa Sok. Ömer Abed Han No: 2/416
Beyoğlu 34425 İstanbul